

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

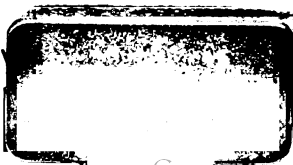
Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

153. P 10

UNI

SENT

H. Lagerant.

GER. JOH. VOSSII
ELEMENTA
RHETORICA,

Oratoriis ejusdem partitionibus
accommodata.

Quibus subjicitur

Talæus de Pronuntiatione,

IN USUM

SCHOLARUM.

Editio nova, priore longè correctior.

NEOMAGI,

Typis HENRICI HEYMANS, Bibliopol. 1755.

G. J. VOSSIUS
BENEVOLO LECTORI.

SOLENT illi, qui aliis ad terrarum situm præeunt viam, initio in tabella quapiam ob oculos ponere principes orbis partes, & celebriores aliquot nationes. Qualis opera, utcunque levis & frivola videatur, voluptatem nihilominus suam habet; nec fructus eam penitus expertem. Nam sive hic sistere libeat; quis non videt, satius omnino esse, ut rei tam excellentis gustus aliquis habeatur, quam ut ea penitus nesciatur, sive animus magis ad exactam Universi notitiam adspicit; quid apertius est; quam non posse eò quenquam pervenire, qui non primordia illa antea perceperit? Quod hac de scientia exposui, idem in aliis etiam disciplinis locum habet. Ea res fecit, ut illorum, quos dixi, exemplo, & quoque caput est, à Superioribus jussus, lineamenta quædam duxerim artis Oratoriæ: non quidem quasi existimarem præcepta eloquentiæ pagellis posse paucis comprehendendi: sed ut nobilissimæ facultatis natura ac constitutio, membrorumque omnium compages, uno quasi intuitu cerneretur: atque ut

AD LECTOREM.

tyrunculi hic haberent elementa aliqua, per quæ, velut gradibus quibusdam, ad altiora, & magis recondita facilius perducerentur. Utrumque horum cum propositum mihi nunc foret; troporum quidem & potissimum schematum doctrinam, quomocunque ad pueritiæ captum expressi: reliquæ vero artis tantum summa carpere vestigia visum fuit: Nec moveat, si in tanta brevitate, jejuna hic omnia, planeque arida videantur. Nam sufficere debet, quod ea quæ nunc strictim ac vellicatim attingo, explicarim in Partitionibus Oratoris, quæ, ex decreto illustrium Hollandiæ & West-Frisiæ Ordinum, superiorum classium usui inservient. En igitur recurrat, qui plenius quid, aut planius requireret. Equidem, ut ista etiam parte allevarem laborem alienum, ad oram libelli hujus apposui, quibus Partitionum locis singula hic responderent. Conferre etiam cum istis licet, quæ ante annos multos, in Institutionum libris non incuriosè, ut arbitror, de hac ipsa arte prodebam: in Elocutione in primis; ubi, quæ de tropis & schematibus hic dicimus, tantâ exemplorum copiâ illustrantur; ut siquis istis contentus non fuerit, planè verendum sit, ne quicquam ei satis esse possit. Lugd. Bat. clō Iccxxvi. Kal. Septembr.

ELE.

ELEMENTA R H E T O R I C A ,

Imprimis doctrinæ

D E

TROPIS ET SCHEMATIBUS.

✱✱✱✱ R H E T O R I C E I, quæ Latinis *Orato-* Partit.
 ✱ *ria* dicitur, nomen habet à *ῥέω*, Orat.
 ✱ id est, *dico*. Quia, ut Gramma- Lib. 1.
 ✱ tice monstrat viam bene five pu- Cap. 1.
 ✱ rē loquendi, ita Rhetorice docet benedicere;
 five prudenter, copiosè, ornatèque loqui.

Definitur Rhetorice, facultas videndi in Cap. 1.
 unaquaque re, quod in ea est ad persuaden- §. 3, 4, 5.
 dum idoneum. Itaque finis Oratoris ulti-
 mus est persuadere: officium est videre quid
 ad persuadendum conducatur: five dicere ad
 persuadendum accommodatè. Materia est
 unaquæque res; sed imprimis quæstio civi-
 lis.

Quæstio ea vel thesis est, vel hypothesis. Cap. 2.

Thesis est quæstio infinita five universalis. §. 6.

Ut, *An liceat insidiatorem interficere.*

Hypothesis est quæstio finita, five sin-
 gularis.

A 3

Ut,

I Ρῥητορικὴ (subaudi) τέχνη, ars oratoria: In masc. Ρῥητο-
 ρικός, oratorius, ad oratorem, aut artem oratoriam pertinens.
 Quod a ῥήτωρ, Orator: id vero à 3. pers. pass. ῥήσεται,
 verbi ῥέω, dico.

6 ELEMENTA

Ut, *An jure Milo interfecerit Clodium.*

Cap. 1. Officii Oratorii partes sunt quatuor; argu-
 §. 8. menta invenire, inventa disponere, dispo-
 sita exornare, & exornata pronunciare. Ac
 pro his totidem sunt partes Rhetorices; in-
 ventio, dispositio, elocutio, & pronuntiatio.

DE INVENTIONE.

Cap. 2. **I**NVENTIO est excogitatio argumentorum,
 §. 1. quæ ad persuadendum idonea sunt.

Cap. 2. Argumenta sunt triplicia; rationes, mo-
 §. 5. res, & affectus: quæ Græcis vocantur
λόγοι, ἤθη, & ἰπάθη. Ex his, rationes ad
 docendum; mores ad conciliandum; affe-
 ctus * ad permovendum valent.

* *Herts.*
zogt. gene- Argumenta primi generis, vel artificialia
genztheys. sunt, vel inartificialia. Artificialia dicun-
 tur, quæ ab Oratore, artis beneficio inve-
 niuntur.

Ea variant pro generibus hypotheseôn,
 quas Latini *caussas* vocant.

Causarum genera sunt tria; demonstrati-
 vum, deliberativum, & judiciale.

Cap. 3. **D**EMONSTRATIVUM est, quo lauda-
 §. 1. mus aut vituperamus. Ac præcipuè respicit
 tempus præsens.

Cap. 4. Laus ac vituperatio omnis vel personæ
 §. 3. est, vel facti, vel rei.

Per-

ἰπάθος, τὸ, παθῶ: ἢ πάσχω παθῶ. Ab Aristote 2. παθεῖν,
passum esse.

R H E T O R I C A .

Personæ, ut si laudes Ciceronem: vituperes Antonium.

Facti, ut, si laudes voluntarium M. Reguli ad hostes suos reditum: aut si vituperes in Catone Uticensi, quod manus sibi intulerit, ne in potestatem Cæsaris veniret.

Res, ut, si laudes eloquentiam, vel agriculturam: aut vituperes vitium animi ingrati.

Argumenta in hoc genere præcipuè petuntur ab honesto, ac turpi. Cap. 4.

Genus **DELIBERATIVUM** est; quo suademus, vel dissuademus. Cap. 3.
§. 2. &

Ut, si suadeas pacem, vel inducias: dissuadeas bellum, vel contra. dis-imprimis
Cap. 5.

Est deliberatio omnis de futuris. Ac præcipuè in eâ consideratur, ecquid utile sit, an inutile.

Genus **JUDICIALE** est, quo accusamus, vel defendimus. Quomodo Milo, interempto Clodio, ab amicis Clodii est accusatus; à Cicerone verò defensus. Cap. 3.
§. 2.

Versatur hoc genus circa præterita.

Variant autem argumenta in eo pro statu diversitate. Cap. 5.
§. 2.

STATUS est quæstio ex prima causarum confictione proveniens. Ac in genere judiciali nascitur ex prima accusatoris intentione, & defensoris depulsionem. Cap. 5.
§. 2.

A 4

Ita

1. *Juridiciale idem quod judiciale, quod pertinet ad iudicium.*

Ita accusabatur Milo, quod Clodium occidisset. Milo interemitum fatēbatur; sed jure occisum aiebat. Status igitur fuit, juréne, an injuriâ Clodium interemerit Milo.

Cap. 6. 1 Status est quadruplex: conjecturalis,
§. 6, 7, 8. finitivus, qualitatis & quantitatis.

9, 10. CONJECTURALIS est: quo quæritur,
Cap. 7. ecquid factum sit, nec ne.

Ut, *An Sextus Roscius occiderit
patrem suum.*

Cap. 1. FINITIVUS est: quo de nomine rei quæ-
ritur.

Ut, *Abstuli quidem: sed furtum
nō commisi.*

Cap. 9 & 10. Ubi 2 furtum erit definiendum. Atque
ita in aliis.

QUALITATIS est: quo quæritur, quale f.
factum.

Ut, *Occidit quidem Clodium Milo;
sed jure id fecit.*

Cap. 11. Ubi legibus probandum erit, quid jure,
quidve injuriâ fiat.

QUANTITATIS status est: quo de magni-
tudine rei disceptatio est.

Ut,

1 Status apud Rhetores dicitur summa causse constitutio, ad quam totius orationis argumenta referuntur.

2 Furtum sic definitur a Jurisconsultis: furtum est contrectatio fraudulosa, lucri faciendi gratia, vel ipsius rei, vel etiam usus ejus, possessionisve; quod lege naturali prohibitum est admistere. Inst. lib. IV. tit. 4. §. 1.

R H E T O R I C A.

Ut, *Si constet esse crimen, sed negatur grave esse crimen.*

Ubi amplificatio, & imminutio facti imprimis attenditur: Videndum igitur, quid magnum, aut exiguum oporteat censere. a Cap. 2.
§. 10.

In singulis autem causarum, ac statuum generibus locum habet a τὸ δυνάτον, sive Cap. 7.
quid fieri possit, aut non possit: item b comparatio, sive quid sit honestius, utilius, aut §. 15.
justius. b Cap. 2.
§. 11.
Cap. 4.
§. 40.

c Artificialibus argumentis accedunt inartificialia, quæ foris delata, ab Oratore solum arte tractantur. Cap. 5.
§. 17.
Cap. 8.
§. 6.

Ut in primis sunt testimonia. §. 6.

Sequuntur ΠΑΘΗ, sive d AFFECTUS, c Cap. 12.
d Lib. 2.
quos Deus animis nostris indidit, ut sint Cap. 1.
tanquam stimuli ad honestas actiones.

Sunt hi, ex Stoicorum sententia, quatuor: ratione boni præsentis, *lætitia*; ratione boni futuri, *spes*; ratione mali præsentis, *dolor*; ratione mali futuri, *metus*.

Ad hos autem referuntur *ira, lenitas, pudor, impudentia, amor, odium, indignatio, invidia, misericordia, & æmulationis*.

In quorum singulis attendere, imprimis Lib. 2.
Cap. 2.
oportet, & quomodo affectus is moveatur, & seqq.
& quomodo sedetur. 12.

Superfunt MORES: qui hic spectantur Lib. 2.
Cap. 1.
quatenus ex oratione dicentis elucet.

Quod morata sit oratio, ante omnia id agendum est Oratori, ut in ea reluceant prudentia, probitas, & benevolentia. Nam facile iis credimus, qui & rem intelligunt, & bene nobis cupiunt.

Præterea illi videndum est, & apud quos dicat, & de quibus dicat. Variant enim mores hominum tum pro naturâ gentis, ac Reipublicæ; tum etiam in singulis, pro ratione affectuum, habituum, ætatis, ac fortunæ. Hactenus de inventione.

DE DISPOSITIONE.

Lib. 3. **S**equitur DISPOSITIO, quæ est partium
Cap. 1. orationis idonea ad persuadendum collocatio.

Partes orationis sunt, exordium, narratio, propositio, confirmatio, confutatio, peroratio.

* Unde vulgaris versiculus: Exor.

* Quarum prima, & ultima, imprimis ad animos movendos; cæteræ magis ad docendum valent.

fus, narro, seco, firmo, refuso, peroro. Cap. 2. & 3.

EXORDII præcipuum munus est præparare auditorem ad reliquam dictionem.

Quod fit reddendo eum benevolum, attentum, & docilem.

Quando aperte hoc agimus, ἀρχή, sive principium, dicitur: sin idem occulte fiat, vocatur *insinuatio*. Græcè ἰσχυρισμός.

Lau-

Insinuatio est oratio quadam dissimulatione, & circumtione obscuro subiens auditoris animum.

* ἰσχυρισμός propriè via est, qua aliquo acceditur; ex ἐπί ad, & ἰσχυρισμός.

Laudantur exordia ex causa ipsa velut natura. Cap. 4.
 ta: item modesta ac verecunda.

Cavenda autem sunt ea, quæ nimis longè petita: item communia nobis, & adversario: vel facillè commutabilia vel nimis magnifica.

NARRATIO rem gestam, ut gesta est, Cap. 5.
 à principio usque ad finem exponit.

Ea interdum tota continuatur: interdum partes ejus singulatim explicantur, & amplificantur.

Narratio esto perspicua, ut intelligatur: verisimilis, ut credatur; suavis, ut libenter audiatur. Esto & brevis, quia tædio erit, si ulterius producat, quam opus est.

PROPOSITIO summam totius orationis Cap. 6.
 proponit. Quæ si orationem in partes dividat, *Partitio* appellatur.

Partitio cum perspicua, tum etiam brevis esse debet: hoc est, non major, quàm trium, vel ad summum quatuor partium.

CONTENTIO, quam Aristoteles *πρὸς* Cap. 7.
 appellat, continet confirmationem, & confutationem.

Confirmatio argumentando causam nostram adstruit.

Confutatio diluit argumenta adversarii. Cap. 8.

Επί-

Contentio, Belgice betwisting. Est autem contentio oratio acris ad confirmandum & confutandum accommodata.

Cap. 9. 1 *Ἐπίλογος*, Latinis PERORATIO, est totius orationis clausula.

Duplex autem ejus munus est. Prius est *ἀνακεφαλαιώσις*, 2 sive enumeratio potissimum argumentorum. Alterum est *παθοποιία*, 3 sive commotio affectuum.

Nunc ad Elocutionem veniamus.

DE ELOCUTIONE.

Lib. 1. **E**LOCUTIO 4 alia Philosophica est, alia
Cap. 1. oratoria, alia historica, alia poetica. Elocutio oratoria est rerum inventarum, & dispositarum, per verba sententiasque expositio, ad persuadendum idonea.

Elocutionis præcepta vel generalia sunt, vel ad hanc illamve materiam, ac characterem restricta.

Elocutio communis dividitur in elegantiam, dignitatem, & compositionem.

Cap. 1. & 2. Elegancia efficit, ut unumquodque tum purè, tum perspicuè dicatur.

Ad

1 *Aut etiam conclusio verti potest: ab ἐπιλέγω, concludo, ex ἐπὶ & λέγω.*

2 *Ab ἀνακεφαλαιῶ, capita seu summas repeto, summam repeto, ex ἀνά & κεφαλή, caput.*

3 *Παθοποιία, vox ea componitur ex voce πάθος, τὸ, affectus (quod à πάσχω patior) & ποιέω, facio, Nostrate lingua, ontroering, hertstocht verwecking.*

4 *Vox hac elocutio hic non notat, uytspreeking, ofte uytpraak, ut eloqui significat uytspreeken. Sed hic quarta pars Rhetorica est, notans elegantiam & puritatem sermonis, qua præcipue in tropis & schematibus consistit: Belgice fraayheid, of cierlykheid van Reden.*

Metaphora.

Thaidem cogis a morte, ut ignis
adurit. Tert. Eunuchi: scen: 2 act: 4.

virtutem amplecti. Dodonq^{sen.} Tomber.
He miserum! quid agam, si proxima
quaeque relinquunt?
subtrahis & fracto tu quoque colla
jugo? Fuis. ovid: l: 5 eleg: 2 reg: 40.

Ad purum sermonem opus est delectu verborum. Vitanda igitur verba barbara, Nec indulgendum antiquatis, aut inusitatis. Sordida etiam & obscœna honestis verbis circumloqui oportet.

Perspicuitati inter alia repugnat sermo ambiguus, nimia brevitatis, & ordo verborum perturbatus.

Dignitas suppeditat orationi picturas, five Chap. 3. verborum sententiarumque lumina; quæ Rhetores vocant tropos & ¹ schemata.

² TROPUS est vocis à propria significatione in aliam cum virtute immutatio.

Fit autem inversio significationis quadri-fariam: ac pro eo quatuor etiam sunt tropi primarii; Metaphora, Metonymia, Synecdoche, & Ironia.

³ METAPHORA, five translatio, est tro- Chap. 4. pus, quo verbum à propria significatione in alienam transfertur ob similitudinem.

Itaque tria hic spectantur; significatio propria, aliena, & similitudo.

Ita *scrupulus* proprie dicitur lapillus in calceos viatorum incidens. Improprie ita vocatur sollicitudo, ac dubitatio.

Si-

¹ Schema, Gracè σχῆμα, habitus: Ab ἔχω habeo, ἔξω ἐσχίσω Prat. ἐσχίμηξ, ab obsolete σχέω.

² Tropus, grace τρόπος, ὅ, à τρέπω, verto.

³ Metaphora, à μεταφέρω, transfero: Overdracht, by spreuk, leen-spreuk.

Similitudo in eo consistit, quod, ut lapillus ille pedibus, ita sollicitudo animo molestiam parit.

Nullus autem tropus plus luminis adfert orationi: imprimis si ad sensus ipsos admoveatur, maximè oculorum, qui sensus est accerrimus. Ut *splendor verborum, studia florent, videre pro intelligere, & similia.*

1 METONYMIA est tropus, quo causa externa ponitur pro effectu: vel subjectum pro adjuncto: vel antecedens pro consequente; aut contra. Itaque sex in universum sunt metonymiæ species seu modi.

Primus ponit pro effectu causam externam, eamque vel efficientem: ut, *Mars* pro prælio. *Livius* pro scriptis Livii; *lingua* pro sermone, *manus* pro scriptura: vel finalem: ut, *statuere exemplum*, hoc est, infligere pœnam, quæ ceteris documento. Sic. 1. *Æn.*

Aut supplex aris imponat honorem, hoc est, victimam.

Alter modus est effecti pro causa externa: eaque vel efficiente: ut, *pallida mors*, quia pallentes facit: *ira cæca*, quia homines efficit cæcos: vel finali: ut, *Serta mihi Phyl-lus legeret*, pro floribus. * *Ecl. x.*

Tertius est subjecti pro adjuncto. Quo re-

* Ubi & *synecdoche* est totius essentialis pro parte materiali.

1 Vox hac componitur ex *μετά* trans, & *ὄνομα* nomen: *Nostrate lingua*, *overnaming*, *naem-wisseling*.

Metonymia.

Hic quoque sunt igitur Graecia (quis credat?) ^{les}ur-

inter humana nomina. barbarica;

eleg: 9 lib: 3 reg: 1 de ovid: trist:

saepe per extremas profugus patet exulatorum;
urbe tamen natus exilib esse licet.

Lib: 3 eleg: 14. reg: 11 & 12. ovid: trist:

quid tibi deberem tota si vellet in urbe;

exilium amissa si tamen urbe legor.

8 eleg: 9 reg: 5 & 6. Lib: 5 ovid: trist:

refer, cum ponitur continens pro contento: Aë. 3.
 ut *Roma*, pro Romanis; *patera*, pro vi-sc. 1.
 no. Item cum possessor sumitur pro re pos-
 sessa. Ter. Heaut.

*Quid te futurum censes, quem assidue
 exedent?* id est, cujus opes consumunt. Vir-
 gilius II. *Æn. Jam proximus ardet Uca-
 legon*, id est, domus Ucalegontis. Item
 dux pro militibus: ut *Cæsar*, pro exercitu:
 aut ¹ *patronus*, pro ² cliente: ut, *Nego
 me restitutum*; h. est clientem meum. I-
 tem signatum pro signo ut, *Jupiter*, pro
 Jovis statua. *Orpheus*, pro Orpheo picto,
 aut cætrato.

Quartus modus est adjuncti pro subjecto.
 Velut cum contento utimur pro continente:
 ut, *vina coronant*, pro pateris: aut signo
 pro signato: ut, ³ *fascēs, & securēs*, pro
 imperio consulari: ⁴ *toga*, pro pace.

Huc

¹ *Patronus est, qui aliquem in periculo defendit, een Patroon, Advocat, Belchermer.*

² *Cliens, qui defenditur, qui in fiducia & tutela alicujus est; Een Onderdaen, een die des voorspraaks hulp en bystant verfoekt.*

³ *Fascēs erant apud Romanos Magistratum insignia, qua illis à lictoribus præferebantur: Consulibus quidem duodeni, Procon- sulibus autem & Prætoribus seni.*

⁴ *Ut toga erat signum pacis, eaque Romani communiter utebantur, quinim urbs nullo premeretur bello: ita erat alterum genus vestis, cui nomen sagum, quo omnes utebantur tempore belli, exceptis Viris Consularibus, Sagum autem genus vestis brevioris est.*

Huc refer, cum tempus ponitur pro re, quæ est in tempore. Ut, *hujus seculi insolentia*. Phil. ix. *O tempora! ô mores!* In Catil.

Vulgò & eodem referunt, cum virtutes, & vitia, usurpantur, * pro personis ipsis. Ut
 * Sed hæc potius est synecdoche partis essentialis: nempe forma pro formato.
 & *ars*, pro artifice: *luxuries*, pro luxurioso. Quintus modus est, cum antecedens pro consequente ponitur. Ut, *vixerunt*, pro *mortui sunt*: *discumbere* pro *cœnare*. Sextus modus est consequentis pro antecedente. Ut *funus*, pro morte. Duo postremi modi à quibusdam *μετάληψις* vocantur.

Cap. 6. I SYNECDOCHE est, cum totum sumitur pro parte, aut pars pro toto. Ea fit sex modis.

Primus est modus, cum genus, quod est totum universale, ponitur pro specie. Ut
 12. Æn. *Prædamque ex unguibus ales projecit fluvio*. Virgil. pro aquila. Sic, *Tollit se arreptum quadrupes*. pro equo. Idem.

Alter modus, cum species contra usurpatur pro genere. Ut, *auster*, vel *aquilo*, pro vento quolibet: 2 *Falernum*; pro quovis

- 1 à verbo *συνεκδέχομαι*, una excipio, seu recipio: Ex σύν & *ἐκδέχομαι* excipio. Ex ἐκ & *δέχομαι*, capio, excipio.
 2 *Falernus ager Campania* (regionis Italia fertilissima) tractus. Totus hic tractus vitiferos habet colles generosissimo vino nobiles, quod à regionis nomine etiam Falernum est appellatum.

Penicdoche.

Figura

Non mihi quærenti pressim dant

(uncta petibim)

caesariim caput est, quod caput orbis

erat. trist. vid. L. 3. eleg. VR. 45.

vis vino præstanti: 1 *Telum*, pro quibusvis armis: 2 *Mel Hymettium*, pro quovis melle: 3 *Spica Ciliffa*, pro quovis croco.

Tertius, cum toto essentiali, quod constat materia & forma, utimur pro sola materia, aut forma. Ut apud Evangelistam: *Sustulerunt Dominum meum: nec scio, ubi* Matt. 24: *posuerint eum.* i. e. Domini mei Jesu corpus.

Quartus, cum contra pars formalis, aut materialis, ponitur pro toto essentiali. Ita formæ Synecdoche est, *candida anima*, pro homine candido. Materiæ autem, *aurum*, *argentum*, *æs*, pro pecunia: *ferrum* pro gladio: *avena*, aut *arundo*, pro fistula ex avena, vel arundine confecta. Sic, *gemma bibere*, *dormire + ostro*. Vulgò Metonymiam materiæ appellant.

B

Quin-

- 1 *Telum* propriè dicitur omne quod manu jaci potest: Quo nomine lapis, lignum, ferrum, & plumbum continentur; jaculum, hastile Sumitur & pro quibusvis armis.
- 2 *Hymettus*, mons Attica clarissimus, semper florens, cujus mel Plin. scribit esse pretiosissimum *Hymettus* a *ject.* est.
- 3 *Spica* in frumento dicitur totum illud quo granum continetur, cujus partes sunt gluma & arista: e n Avre, een Koom Avre: *Ciliffa* (à *Cilicia*, r. g. one croco nobili in minori Asia: gent le fernium est, sicut à thoenice *Phœniffa*: adjective posuim legitur, ut *spica Ciliffa*.
- 4 *Ostrum* propriè dicitur liquor, qui ex murice seu conchylio eximitur, ad præparandam lanarum infecturam. unde pro ipso colore muriceo accipitur, purper couleur, quando pro toto sumitur, purper laaken.

2 *Æn.* Quintus modus: cùm totum integrale sumitur pro parte. Virg. *Pabula gustassent Trojæ, Xanthumque bibissent.* Sic *orbis*, pro imperio Romano.

Sextus modus, cùm contrà pars integralis usurpatur pro toto. Ut; *Lepidum*, vel *ridiculum caput*, pro homine lepido, aut ridiculo. Sic *puppis* pro navi, *muco* pro gladio, *tectum* pro domo.

Ad quintum sextumque modum refer, cum numerus singularis ponitur pro plurali, aut pluralis pro singulari, aut denique certus pro incerto.

Ut, *Romanus prælii victor.* Liv.

Pulchra verecundo suffundens ora rubore Ovid. 1. Met. hoc est, os, five vultum.

Sexcenta licet ejusmodi proferre. Cic. 1 1. de Div.

Cap. 4. I IRONIA est tropus, quo intelligitur contrarium ejus quod dicitur: unde *illusio* aliquibus vocatur. *Id populus curat scilicet.*

* *And.* 1. Terent. * *Ebodum, bone vir.* Idem. *

2. * *Ibid.* 3. Sic *Penelope*, de impudicâ, *Cato* de stolido.

5. Atque hi trópi sunt primarii.

Cap. 8. Troporum autem species sunt, *Μετáληψις*, *Ἀντενυμασία*, *Διτότης*.

ME-

I *Ironia*, *gracè εἰρωνεία*, *diffimulatio in oratione*: een schimpreden, spot spreuk. scherfting: *Ab εἰρων, ωνος, δ, diffimulato*, *in oratione diffimulate loquens, qui aliter loquitur ac sentit, à verbo εἰρω, i. e. dico.*

Irozia.

exclusit *Punica*. *foedus* pro amore

Tereni: *Eunuch*: act. 1. *Scena* 2. *reg* 18.

sic pugnat, sic metuentis est *Julii*

“*ses*, *Metamorph.* lib: 13 *fab*: 1 *reg* 62.”

Metalepsis.

Ut patria careo, bis frangibus area tanta
Porsicit' nido, pressa bis una pede
Reg: sigd 2 eleg: 6 lib: A. ovid: trist: 1.

Litotes

Penes neq in humanis nec dif-
ficilis tolerabilen: agit son ^{tem} ^{ta}

Una tamen spes est, quae me solabit
Haec fore morte mea non diuturna mala
ovid: trist: eleg: 6 lib: 4 reg: 5 od 55.

Est quoque non minimum, vires affe-
Nec fore consumptum temporis esse malis
ovid: trist: eleg: 6 lib: 4 reg 29 d 30.

1 ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ, Latine *transumptio*, vocatur, cum antecedens ponitur pro consequente, aut contra: estque species *μετωνυμίας*, ut superius dictum est. At aliud est *μετάληψις*, cum affectio tropi est, ut postea diceretur.

2 ΑΝΤΟΝΟΜΑΣΙΑ est Synecdoches species, quâ proprium sumitur pro communi; vel contra.

Prioris modi est *Irus* pro paupere, *Thersites* pro deformi, *Cato* pro sapiente, *Mæcenas* pro doctorum patrono.

Alterius modi est, *parens* pro patre, *philosophus* pro Aristotele, *urbs* pro Româ, *Poëta*, pro Homero, vel Virgilio, *Apostolus* pro Paulo.

Huc refer periphrasin non reciprocam; ut, *Trojani belli scriptor*, pro Homero.

3 ΛΙΤΟΤΕΣ, quam *extenuationem* Latine dixeris, fit, cum minus dicitur, & plus intelligitur: unde synecdochæ subijci posse, liquet.

Munera nec sperno, VII. Æn. id est lubens accipio.

B 2

Non

1 Μετάληψις à μεταλαμβάνω *transumptio*, componitur ex *propositione* μετά & λαμβάνω *sumo*, *carpo*.

2 Αντονομασία, Belgicè, *overnoeming*, ab *αντονομάζω* (quasi *dicis pronomino*, *nomen commuto*, *transnominatio*) ex *αντι* & *νομάζω* *nominatio*: ab *ὄνομα* *nomen*.

3 Λιτότης in *genitivo*, *ητος*, ή, *τεκνίτης*, α *λιτός* *tenuis*, *vilis*, *exiguus*.

* A&. 2. *Non laudo*, id est, reprehendo, Ter.
sc. 6. And. *

Affectiones troporum præcipuæ sunt quatuor; Metalepsis, Allegoria, Catachresis, Hyperbole.

METALEPSIS est tropus multiplex in voce unâ; sive, cum gradatim ex una significatione proceditur in alienam. Ut,

Post aliquot, mea regna videns, mirabor
* Ecl. 1. 1 *aristas*. Virg. * *aristas* pro spica, *spica* pro messe, 2 *messis* pro anno: eoque & *aristæ* pro anno.

Cap. 9. 3 ALLEGORIA est tropi in vocibus pluribus continuatio. Ut,

Claudite jam rivos, pueri; sat prata biberunt. Virg. * id est, desinite canere, quia satis audivimus.

* De Arte Poet. *Parturiunt montes, nascetur ridiculus mus*. Horat. * de magna expectatione, sed in ludibrium abeunte.

Cap. 9. 4 CATACHRESIS, sive *Abusio*, est tro-

1 *Arista*, extrema spica partes, qua ut acus tenues è grani gluma eminent, & frumentum ab avium minorum morsu tueritur. *Arista* cen Angel.

2 *Messis*, tempus metendi, & ipsa etiam segetes: den Oogst, gemaayt Koorn.

3 Ἀλληγορία derivatur ab ἄλληγορέω, quasi ἄλλὰ ἄγορέω, vel potius ἄγορεύω, aliis verbis significo, sub aliis verbis allegoricè significo, vel aliud verbis, aliud sensum ostendo, th. ἄγορῶν, oratio.

4 Κατάχρησις, à verbo καταχράομαι, abutor: ex κατὰ & χράομαι uitor.

Metalepsis:

Ater zwart, voor de duisternis, voor
trijf van pluto.

numen, voor, een wind, voor gods be-
vel voor de godheid zelfs.

Laurus arbor, pomitius, primo pro
frondebus lauri 2. pro corona
ex his facta, ut si dicas ~~laurus~~^{laurus}
coronabantur victores.

Allegoria

Cum Deus intimit non se subducere ^{to} nunt
id demum est pietas, id socialis amor.
Reg: 2 de d. eleg: 14 lib: 5 ovid: trist:

Hyperbole.

Cesare a mil ingens mitius obis

habent.

altior summo caelo,

Spelle dan ea. kogel doorde luytgaed

N3/nunc tibi me potito visam relamisa nando
si poteris namare licet 109192 dit 3 feb 2

tropi durities quædam. Ut cum vox aliqua licentius à propria significatione ad aliam deflectitur: velut, *gurgēs*, & *vadum*, pro mari.

Instar montis equum divinâ Palladis arte Ædificant. Virg. Æn. 11.

Breve lilium. apud Horat. pro non diu. Lib. 1. Od. 6.

2 HYPERBOLE, quasi dicas, *Superjectio*, Cap. 9. est oratio augendo, vel minuendo, superans f. 16. fidem.

Augendo: ut, *nive candidior, melle dulcior, ocior euro.* Cic. Phil. 11. *Vomens frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum, & totum tribunal implevit.*

Minuendo, ut, *testudine tardior: minus nibilo.*

Ad tropos quoque vulgò, sed falso, re-feruntur sex species irrisionis, *Sarcasmus, Diasyrmus, Charientismus, Asteismus, Mycterismus, & Mimesis.* Cap. 10.

3 SARCASMUS est hostilis irrisio super jam mortuo, aut certò morituro, Ut, *Ave rex Judæorum,* Matth. xxvii. 1, *verbis virtutem illude superbis.* ix. Æn.

B 3

DIA-

1 *Vadum locus est in flumine, qua transiri potest.*

2 Τ'περβολή groot-spraak, ongelooftelyke spraak: à verbo υπερβάλλω quasi dicas superjicio: ex υπερ & βάλλω jacio.

3 Σαρκασμός à σαρκάω, propriè carnes detraho; item diducto rictu, ostensusque labris irrideo. *Thema, σαρξ caro.*

1 DIASYRMUS est inimica irrisio, sed extrâ cædem. Ut, *Asinus ad byram.*

Interstrepit anser olores. Ecl. ix.

2 CHARIENTISMUS à lepore & gratiâ nomen accepit; estque jocus cum amœnitate mordax. Ut, Davus pistrinum deprecans *, *Bona verba quæso.* Sic, *Di*

* Andr.

1. 2. ...

* Cic. &

meliora. *

3 ASTEISMUS est jocus urbanus. Ut,

Virg.

Eclog. i.

Qui Bavium non odit, amet tua carmina Mævi.

* Ecl. i.

Nam * Bavius malus poëta, & illo deterior Mævius erat.

4 ΜΥΚΤΗΡΙΣΜΟΣ fit, cùm naso suspenso quempiam subîannamus. ΜΥΚΤΗΡ enim est *nasus.*

5 ΜΙΜΗΣΙΣ, Latine, *Imitatio*, refert aliena verba oratione directâ: idque ferè ad risum. Ut,

At

1 Διασυρμὸς proprie *distractio*: irrisio: à διασύρω *distraho*: item *probris* & *convitiis* incesso, ex δια & σύρω *traho*.

2 Χαραντισμὸς *lepos* & *venustus sermonis*: item *dictum falsum* & *facetum*: a χαραντίζομαι *facete jocr.* Th. χάρις, ἡ, *gratia*.

3 Ἀσεισμὸς *urbanitas, festivitas*: ab ἀσειζομαι *urbanitate sermonis* utor, *facetus sum*: Th. ἄστυ, τὸ, *urbs*.

4 Μυκτηρισμὸς *subîannatio, beguyching*: a μυκτηρίζω *nasum suspendo*, a μυκτῆρ *nasus*.

5 Μίμησις *imitatio*, à μιμέομαι *imitor*.

Diarymnia

Quantum species sed cerebrum.

non, habet Fab. & L. S. Fab. Pha
ser. nung wilcen secund dorder.

Sisminawa het kind leerd rymmet
Orientiamus.

Vanu sine vribus inu.

Asteismia

Si Ius dives sit laesus pauper est.

Λ
'ΥΠΑΛΛΑΓΗ'

Acisteros et ane classibus.

*In nova fuit animus mutatus dicere
terminas corporas Metaph: L: 1: reg: 1.*

At ego nesciebam, quorsum tu ires: Parvula

Hinc est abrepta: eduxit mater pro sua: Soror est dicta: cupio abducere, ut reddam suis.*

* Aët. 1.
sc. 1.

Ter Eun.

Huc etiam referri solent, quæ ad Grammaticen potius, quàm Rhetoricen videntur pertinere: idque Vel ad Ἑτυμολογίαν: ut Ὀνοματοποιία, & Ἀντίφρασις: vel ad Syntaxin, ut Ἐπαλλαγὴ.

1 ὈΝΟΜΑΤΟΠΟΙΙΑ nihil aliud est, quam nominis fictio à sono: ut *balare, grunnire, boare, binnire.*

2 ἈΝΤΙΦΡΑΣΙΣ est vox à contrario dicta.* * Quid de Ita vulgò ajunt & *bellum* vocari, quod mi- tota hac nimè sit bellum; *Parcas*, quod minimè restatuere parcant; *lucum*, quod minimè luceat. oporteat abunde

3 ἘΠΑΛΛΑΓΗ est, cùm rerum ordo in- exponi- vertitur. Ut apud Ciceronem pro Marcel- mus in lo: *Gladium vagina vacuum in urbe non videmus*, pro vaginam gladio vacuum. Oratoriis Inst.lib.4 cap.13. scët. 11.

Brutium ponto feriente Corum.

B 4

Id

- 1 Ὀνοματοποιία, naem dichtung, ex ὄνομα nomen, & ποιέω facio.
- 2 Ἀντίφρασις contraria appellatio, ab ἀντιφράζω contraria appellations nomine seu dico, ex ἀντι contra & φράζω dico.
- 3 Ἐπαλλαγὴ immutatio: ab ὑπαλλάττω mutō, immutō: ex ὑπὸ & ἀλλάττω mutō.

Id est, Coro Brutium pontum feriente.
Seneca in Thyeste.

DE SCHEMATIBUS.

Unde
Schema
derivetur
vide pag.
13. lib. 6
Lib. 4.
cap. 11.

Altera dignitatis Oratoriæ pars in Schematibus sive Figuris versatur.

Est verò Schema, forma orationis, quæ hæc alio quopiam modo quam inversione significationis, à vulgari consuetudine immutatur in meliorem.

Schemata sunt duplicia, verborum, & sententiarum: Græcis 1 λέξεως, καὶ 2 διανοίας.

Verborum Schemata sunt triplicia: quædam consistunt in subcentia, sive defectu; quædam in excessu; quædam in reliquo corpore orationis.

Subcentia figurant Ellipsis, & Apsyndeton.

3 ASYNDETON copulæ est defectus,
Virg. iv. Æn.

Ferte citi flammæ, date tela, impellite remos.

4 ELLIPSIS verò est alius partis, aut par-

1 λέξις, ἡ, dictio: à λέγω dico.

2 Διάνοιξ, cogitatio: à διανοέω, cogito: ex διὰ & νοέω idem.
ισ. Νόος, νῆ:, ὁ, mens

3 Ἀψύδουτον, q. d. ontkoppeling, comp. ex privativo ἀ, & συνδέω colligo, c'necto; ισ ο.ω, ligo, colligo.

4 Ἐλλείπεισ lat. Ellipsis, p'atemptio: hoc notat p'atemptio-nem v'cis, woordt uyblaating: ab ἐλλείπω p'atemptio: p'atemptio: ex ἐν & λείπω linquo.

Poly syndeton. (viii)

Centum animique Gyges, Terebinthique
Sphingaque & Harpyas, serpentipedesque
gigantes. Reg: 17 d. 1 d. eleg: 7. lib: 2. ^(viii)fruct:

particulæ, defectus. Ut, 1. *Æn. Sed vos qui tandem? ubi omittitur; estis.*

Excessu figurant orationem Pleonasmus, & Polysyndeton.

1 POLYSYNDETON est abundantia copulæ. Cic. in epist.

Me præ cæteris & colit, & observat, & diligit.

2 PLEONASMUS est alius partis, aut particulæ abundantia. Ut, IV. *Æn. Vocemque bis auribus hausit.*

Schemata, quæ in reliquo fiunt corpore orationis, vel eandem ponunt vocem, vel similes.

S C H E M A T A,

Quibus eadem vox repetitur.

3 ANTANAΨΙΣ dicitur, cum usurpatur vox eadem appellatione, non significatione. Ut, *Cur eam rem tam studio-*

B 5 se

1 Πολυσύνδετον, quasi nos nostrate lingua dicamus, veel-koppeling, verkoppeling: comp. ex πολλῶς multus, & συνδέω colligo.

2 Πλεονασμός, superfluitas & redundantia cujusvis rei: πλεονάζω copiosior, aut major sum, quam opus sit. Th. πολλῶς multus: in compar. πλείων, neut. πλείον, Poët. πλέον plus, in plurali πλέονα: hinc πλεονάζω & πλεονασμός, Overtoelighet, onnodig geleggh.

3 Ἀντανάψις, refractio: reflexio: ἀντανάκλω, refringo ex ἀντι contra, & ἀνάκλω, refringo, vel reflecto: ex ἀνά & κλω, frango.

sè curas, quæ multas tibi dabit curas? Cornific.

*Amari jucundum est, si curetur,
ne quid insit amari.* Idem.

Huc pertinet ἡ ΠΛΟΚΗ, cum vox uno loco personam, aut rem, altero mores, aliamve qualitatem significat. Ut,

Ad illum diem Memmius erat Memmius,
* id est, sui similis.

Simia est simia, etiam si aurea gestet insignia.*

2 ΣΤΝΩΝΤΜΙΑ, cum verba idem significantia conjunguntur.

Abiit, excessit, evasit, erupit. Cic. Cat. II. *promitto, recipioque, spondeoque.* Philip. IV.

3 ΕΞΕΡΓΑΣΙΑ est congregatio sententiarum idem significantium.

Ut Cicer. pro Ligario: *Quid enim tuus ille Tubero, in acie Pbarsalica gladius agebat? cujus latus ille mucro petebat? quis sensus ferat armorum tuorum? quæ tua mens, oculi, ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?*

4 ἈΝΑΦΟΡΑ est repetitio ejusdem vocis in principio. Ut Geor. IV.

Te

1 Πλοκή, ἡ, nexus, connexio: à πλέκωnecto, connecto.

2 Συωνυμία nominum diversorum idem significantium congregatio. Ex σύν ἔ ὄνομα, τὸ, nomen.

3 Ἐξεργασία absolutio, perfectio: ab ἐξεργάζομαι, absolvo, perficio: ex προφ. ἐξ ἔ ἐργάζομαι, operor: Ἔ. ἔργον, τὸ, opus.

4 Ἀναφορά, ab ἀναφέρω, sursum fero, sustollo, subvenio; ex ἀνὰ ἔ φέρω: fero.

lib. vi. pag. 425
N. 2. dum petit profectus, pariterque accendit et ardet

Anaphora

Tempore cuiuscola patientis fit laimisanah
mebet d'invivo culla p'ramenda jugo.
Tempore p'rae equus lentis omnimodis hula
et placido duros accipit ore lupos.
tempore P'conum compresit ita leonum
nec feritas animo, qua fuit ante, manet
vid: teid: Lib. 4. deq. 6. usq.

Epanalepsis. ^{reflexus:}
Arotia, Tiphij, jacet, si non fit in aynog,
si valeant homines, arctica, Phoete, jacet.
Reg: 77 d 79. Lib: 6 eleg: 3 ovid: trist:.

*Te dulcis conjux, te solo in littore secum,
Te veniente die, te decedente canebat.*

1 'ΕΠΙΦΟΡΑ', sive 2 ἐπιστροφή, est repetitio ejusdem vocis in clausulis.

Ut, *Pœnos populus Rom. justitia vicit, armis vicit, liberalitate vicit.* Cornif. * * Lib. 4.

Quod si Anaphora, & Epiphora concurrant, 3 ΣΥΜΠΛΟΚΗ vocatur.

Quis legem tulit? Nullus. Quis majorem partem populi suffragiis privavit? Nullus. Quis comitiis præfuit? Idem Nullus. Cic. Agr. 11.

4 'ΕΠΑΝΑΛΗΨΙΣ est repetitio ejusdem vocis in initio præcedentis, & fine sequentis sententiæ. Ut, Ovid. Fast. vii.

Qui bibit inde furit: procul hinc discodite, quis est.

Cura bonæ mentis: qui bibit inde, furit.

5 'ΑΝΑΔΙΠΛΩΣΙΣ est repetitio in fine præcedentis, & initio sequentis sententiæ. Ut,

Ecce

1 'Επιφορά ab ἐπιφέρω infero, induco: item subjungo, q. d. post cætera affero: ex ἐπὶ & Φέρω, fero.

2 'Επιστροφή conversio sive reversio. Ab ἐπιστρέφω, converto. Ex ἐπὶ & στρέφω, verto.

3 Συμπλοκή, ἢ, connexio, ἀ συμπλέκω connecto: ex σύν & πλέκω,necto.

4 'Επανάληψις; ab ἐπαναλαμβάνω, repeto, itero: Ex ἐπὶ & ἀναλαμβάνω resumto, recipio, iterum sumto. Ex ἀνὰ & λαμβάνω, capio, sumto.

5 'Αναδίπλωσις, reduplicatio: Ab ἀναδιπλώω, reduplico: Ex ἀνὰ, & διπλώω, duplico, ἢ. διπλός, διπλοῦς, duplus.

*Ecce Dionei processit Caesaris astrum,
Astrum, quo segetes gauderent.*

Virgil. Ecl. IX.

1 ἘΠΑΨΟΔΟΣ est, cum, quæ priori erant posita loco, posteriori; & quæ posteriori, priori loco repetimus. Ovid. Heroidum epist.

Demophoon venitis & verba, & vela dedisti:

Vela queror reditu, verba carere fide.

2 ἘΠΙΖΕΤΕΙΣ est, cum vox aliqua repetitur cum vehementia. Ut, Virgil. Ecl. V.

*Ipsa sonant arbusta, Deus, Deus ille,
Menalca.*

Cic. pro Verre VII. *Crux, crux, inquam, felici, & misero.*

3 ΚΑΙΜΑΞ, seu *Gradatio*, eodem verbo connectit superiora inferioribus.

Ut, *Africano industria virtutem, virtus gloriam, gloria æmulos comparavit.*

• Lib. 4. Rhet. Cornific. *

4 ΠΟΛΥΠΤΩΤΟΝ, cum idem verbum variato repetitur casu, id est, terminatione. Ut

1 Ἐπάσδοξ, *reditus*: ex ἐπὶ & ἄσδοξ, ἢ, *ascensus*: quod ab ἀνά & ὁδός, ἢ, *via*.

2 Ἐπίζευξις *conjunctionio*, ab ἐπιζεύγνυμι *conjungo*, ex ἐπὶ & ζεύγνυμι *jungo*.

3 Κλίμαξ, *acus*. ἢ, *scala*, *gradus*: à κλίνω, *reclino*, *acclino*.

4 Πολύπτωτον, *multos casus habens*: ex πολλός, *multus*, & *instituto πτώω*, *cado*, pro quo dicitur πίπτω.

Epanodos.

In
Hætegen & latus, læta & juvenalia lisi,
illu tamen nunc me composuisse
piget Lib: 5 eleg: 3 reg: 1 & test: erid:

Epriseus.

fuge fuge, peccata.

Polyptoton. ibi inquit

1. Non potes anelli; simul hinc simul
ta sequan & conpit ex ulis exul ero.
Reg: 8 & 82. arid: Fisi Lib: 3 eleg: 3.

Ut Cic. pro Archia: *Sed pleni sunt omnes libri, plenæ sapientum voces, plena exemplorum vetustas.*

Littora littoribus contraria, fluctibus undas

Imprecor; arma armis. IV. Æn.

S C H E M A T A.

Quæ repetunt voces similes.

1 ΠΑΡΗΓΜΕΨΟΝ conjungit voces, quarum Cap. 14.
una ab altera derivatur. Ovid. III. Trist.

Tu quoque Pieridum studio, studiose, teneris;

Ingenioque faves, ingeniose, meo.

2 ΠΑΡΟΝΟΜΑΣΨΑ sive Agnominatio est, cum parva verbi immutatione in aliam planè sententiam deflectitur oratio.

Seneca epist. xxvii. *Nunquam satis dicitur, quod nunquam satis discitur.* Cato, ut ait Tullius de Oratore, *cum cuidam dixisset; Eamus deambulatum, ait ille, Quid opus est de? imò vero, inquit, quid opus est te?*

ΨΟΜΟΙ-

1 Παρηγμένον, lat. derivatum, prat. perf. & plusq. part. pass. verbi activi παράγω, produco, profero. Item Grammaticis derivο: ex παρά & ἄγω, duco.

2 Παρονομασία, à verbo παρονομάζω agnominο, I. appello nomine ad aliud nomen alludente: Quidam exponunt; alludo ad nomen. Ex παρά, & ὀνομάζω, nomino, Th. ὄνομα, nomen.

1 ὍΜΟΙΟΨΙΤΩΤΟΝ, five *Similiter cadens*, est cum plura iisdem casibus efferuntur. Ut, *Est idem Verres, qui fuit semper; ut ad audendum projectus, sit paratus ad audiendum.* Cic. in Verr.

2 ὍΜΟΙΟΤΕΛΕΤΟΝ, five *Similiter desinens*, est cum cola, aut commata, eodem sono terminantur.

Cic. in Maniliana. *Ut ejus semper voluntatibus non modo cives assenserint, socii obtemperarint, hostes obedierint; sed etiam venti tempestatesque obsecundarint.*

* Me-
næch.

act. 4.
sc. 2.

* Apud
Salust.

orat. ad-
versus
Cicer.
Cap. 14.

3 ΠΑΡΗΧΗΣΙΣ est, cum una, pluresve syl-
labæ vocis antecedentis in alia ejusdem mem-
bri repetuntur. Ut,

Palla pallorum incutit. Plaut. *

O fortunatam natam me consule Romam!

Cic. *

DE SCHEMATIBUS.

ΔΙΑΝΟΪΑΣ.

Schemata διανοίας, alia ad inventionis, alia ad dispositionis ornatum adhibentur.

Primum videamus de iis, quæ sunt inventionis.

ΠΡΟ΄

1 Ὅμοιόπτωτον, comp. ex ὁμοιος, similis, & inusitato verbo πτώ, cado.

2 Ὅμοιοτέλευτον, ex ὁμοιος, similis, & τελευτάω finio: Th. τέλῳ, τὸ. finis.

3 Παρήχησις, adnominatio πα-κλανκ, à παρηχέω, sono refero, sono assamiliis sum, ex παρὰ & ἡχέω, sono, Th. ἡχος, ὁ, sonus.

1 ΠΡΟΛΗΨΙΣ, sive *Occuratio*, est cum, quod ab adversario objicitur, aut objici posse putamus, anticipamus, atque diluimus.

Partes ejus sunt duæ, 2 ὑποφορὰ, quæ objectionem proponit; & 3 ἀνθυποφορὰ, quæ objectioni respondet.

E. g. Objectio est in illo Didonis apud Maronem. *Æn.* iv.

Verùm anceps pugnae fuerat fortuna.

At, ἀνθυποφορὰ est, *fuisse, Quem metui moritura?*

Prolepsis similis est 4 ὑποβολή, sive *Subjunctio*, quæ multa, quæ pro adversario dici possunt, breviter, & minutatim proponuntur, atque ad singula breviter item respondetur.

Cic. pro Plancio: *Male judicavit populus: at judicavit: non debuit: ac potuit: non fero: at multi clarissimi & sapientissimi cives tulerunt.*

5 ἈΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ, sive *Communicatio*, est, qua adversarium consulimus, aut cum iudicibus, quid faciendum sit, quidve factum oportuerit, deliberamus.

Cic.

1 Πρόληψις, *anticipatio*: ἀ, προλαμβάνω, *anticipo, occuro.*

2 Ὑποφορὰ *objectio*, ἀβ ὑποφέρω, *objicio, fero, tolero.*

3 Ἀνθυποφορὰ: ἀβ ἀνθυποφέρω, *per sermonis exceptionem objicio, refero, replico: ex ἀντί contra: & ὑποφέρω, objicio, ex ὑπὸ sub, & φέρω, fero.*

4 Ὑποβολή, ἀβ ὑποβάλλω, *subjicio: th. βάλλω, jacio.*

5 Ἀνακοίνωσις, ἀβ ἀνακοινῶ, *communico: ex ἀνὰ & κοινῶ ἰδερν: th. κοινός, ἔ, ὁ, communis.*

Cic. pro Cæcina: *Quæro, si te bodie domum tuam redeuntem, coacti homines, & armati, non modo limine, tectoque ædium tuarum, sed primo aditu, vestibuloque prohibuerint, quid acturus sis?*

1 ΠΑΡΟΜΟΛΟΓΙΑ, sive *Confessio*; est, cum callidè omnia adversario permittimus.

Cic. pro Ligar. *Habes igitur Tubero (quod est accusatori maxime optandum) confitentem reum: sed tamen ita confitentem, &c.*

2 ΕΠΙΤΡΟΠΗ, sive *Concessio*, est cum aliquid largimur adversario, ut reliquum feramus. Virg. VII. Æn.

Non dabitur regnis (esto) prohibere Latinis: Attrahere, atque moras tantis licet addere rebus.

S C H E M A T A.

Quibus ad explicandum, aut exaggerandum utimur.

3 ΓΝΩΜΗ sive *Sententia*, est generale pronunciatum earum rerum, quas in agendo sequimur aut fugimus.

4 ΝΟΉΜΑ sive *Cogitatum*, est allusio ad

1 Παρομολογία, à παρσιολογέω; confiteor, ex παρὰ, & ὁμολογέω, consentio, assentior: ex ὁμός similis & λόγος, sermo: ἴθι λέγω, dico

2 Ἐπιτροπή, ab ἐπιτρέπω concedo: cura alicujus trado, demando: ex ἐπί & τρέπω, verro.

3 Γνώμη; à γινώσκω, vel γινώσκω, nosco: item sentio.

4 Νόημα, à νοέω, cogito: ἴθι. Νόος; ἔς, meus,

ad sententiam, sive sententia personæ accommodata.

E. g. Gnome est, *Nihil est tam populare, quam bonitas.* At *Νόημα* est, cum Cicero Cæsari hoc accommodat Orat. pro Ligar. *Nihil habet nec fortuna majus, quam ut possis; nec natura tua melius, quam ut servare velis quamplurimos.*

1 ΜΕΡΙΣΜΟΣ, sive *Distributio*, est cum Cap. 15. totum in species, aut partes diducimus.

Lycurgus apud Rutilium Lupum: *Cujus omnes corporis partes ad nequitiam sunt appositissimæ; oculi ad petulantem lasciviam, manus ad rapinam, venter ad aviditatem, &c.*

2 ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΑ est, cum in narrando facti ratio adjicitur. Cap. 16.

Eleganter autem fit cum gradatione.

Ut in illo Ovidii. *

* 4 Fast.

Viderat banc, visamque cupit, potiturque cupita.

Quod si causa sit magis speciosa, quam vera, COLOR dicitur.

3 ΔΙΑΤΥΠΩΣΙΣ est, cum res ita clare, copiosèque exponitur, ut coram spectari videatur.

C

Quo-

1 Μερισμός, à μερίζω distribuo, divido. Th. μείρω, idem.

2 Αιτιολογία, causa redditio: ab αιτιολογίω, causam, rationem reddo: ex αιτία causa & λέγω dico.

3 Διατύπωσις, delineatio, informatio, à διατυπώω, informo, instituo: ex δια & τυπώω, figura, a τύπος, ό, figura. Th. τύπτω: percutio, ferio.

Quomodo Cicero in Milonianâ describit apparatus Milonis, & Clodii: illius in rheda confidentis, ac penulati: hujus in equo, & cum delectis villâ egredientis, ac pugnantis è loco superiore, & quæ sequuntur.

Quod si simplicior diutiorque fuerit descriptio, Τ'ΠΟΤΤ'ΠΛΗΣΙΣ vocatur.

Ut hæc Maronis v. Æn.

*Constitit in digitos ex templo arrectus
uterque;*

*Brachiaque ad superas interritus extulit
auras.*

Cap. 17. Sed vulgo διατύπωσις, & ἰ υποτύπωσις pro eodem schemate habentur.

Ἰ ΕΙΚΩ'Ν, sive *Imago*, est assimilatio protasi & apodofi carens, facta per vocem *similis*, *velut*, *tanquam*, *instar*, *quasi*, aut aliam hujus generis.

* Ἰ. Æn. Virgil. * *Os, humerosque DEO similis.*

Cic. in Vatinium: *Repente enim te, tanquam serpens è latibulis, oculis eminentibus, inflato collo, tumidis cervicibus, intulisti.*

3 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ, sive *exemplum*, est, cùm factum, sive actus aliquis commemoratur, ut eo ostendatur, aliquem vel simile facturum, vel facere debere.

Ut,

1 Τ'ποτύπωσις, *exemplar*: ab υποτυπώω, *delineo*, &c.

2 Εἰκὼν, *imago*, ab εἶκω *similis sum*.

3 Παράδειγμα, à παραδείκνυμι, *juxta ostendo, confero*: ex παρὰ, & δείκνυμι, *ostendo*, fut. δείξω, *prat. δέδειχα*, *prat. pass. δέδειγμαί*.

Ut, *Periculum est, ne, quemadmodum Marii & Syllæ dissidium, ita Pompeji & Cæsaris, laceret Rempublicam.*

1 ΠΑΡΑΒΟΛΗ, sive *Comparatio*, est, cum ad illustrandum id, de quo sermo est, petitur similitudo ab iis, quæ fuere, fiunt, aut natura, casive rebus insunt.

Quales mugitus, fugit cum saucius aram Taurus, & incertam excussit cervice securim. Virgil. *

2 ΣΥΜΒΟΛΗ sive *Collatio*, est, quando * Æu. 11. substantiam cum substantia, aut accidens cum accidente conferimus, ut ex oppositione hac pateat, quantopere convenient, aut differant.

Ut, *si conferas Alexandrum, & Cæsarem; oleam & vitam.*

3 ΠΑΡΑΔΙΑΣΤΟΛΗ, Latinè *Sejunctio*, est, Cap. 18. cum distinguuntur ea, quæ vim habere eandem videntur.

Ut, *Non sapiens, sed astutus. Premitur virtus, non opprimitur.*

4 'ΑΝΤΙΜΕΤΑΒΟΛΗ, sive *Commutatio*,
C 2 VO-

1 Παραβολή à παραβάλλω, confero, comparo, adjicio: ex κερὰ & βάλλω, jacio.

2 Συμβολή. à συμβάλλω, diligenter considero, confero: ex σύν & βάλλω, jacio.

3 Παραδιαστολή, à παραδιασέλλω, disjuncto; seravo; ex παρά & διασέλλω, mando, edico: ex διά & σέλλω, mitto.

4 'Αντιμεταβολή (ex adverso immutatio) aliis ἀντιμετάθεσις dicitur: Venit autem ab ἀντιμεταβάλλω, ex adverso mutio: ex ἀντι & μεταβάλλω, mutio: ex μετά & βάλλω, jacio.

vocatur, quando est contrarietas sensus cum verborum immutatione. Ut,

Eripis, ut perdas; perdis, ut eripias.

Esse oportet, ut vivas, non vivere, ut edas.

1 ANTIΘΕΤΟΝ est ex contrariis constans oratio ut Virg. *

* Æn.
vii.

Flectere si nequeo superos, Acheronta movebo.

3 ΟΥΤ' ΜΩΡΟΣ est, cum idem negatur de se ipso. Ter. in Eun.

Cap. 19.

Tu pol, si sapiis, quod scis, nescis.

Cum tacent, clamant. Cic. 1. Catil.

3 ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ, sive *Digressio*, est alijus rei, quæ tamen ad utilitatem causæ pertineat, extra ordinem excurrens tractatio.

Qualis illa de laudibus Cn. Pompeji in Orat. pro Balbo.

4 ΕΠΑΝΟΔΟΣ est ad propositum reditus.

— Cic. lib. 11. de Orat. *Sed ut eò revertar, unde hæc declinavit oratio.*

5 ΕΠΙΦΩΝΗΜΑ, sive *Acclamatio*, est, cum

1 Αντίθετος, ὁ καὶ ἡ, contrapositus, oppositus: ab ἀντιτίθημι, ὀρροπο: ex ἀντί ἔτιθημι, colloco, pono.

2 Ὀξύμωρος, acute stultus: ex ὀξύς, acutus, ἔμωρος, vel μῶρῳ, stultus.

3 Παρέκβασις, ἀπαρεκβάινω, digredior: ex παρὰ ἔβαινω, eo, gradior, fut. βήσομαι, prat. βέβηκα.

4 Ἐπάνοδος comp. ex ἐπὶ ἔανοδοῦ, ἡ, ascensus: ex ἀνά ἔδδδς, ἡ, via.

5 Ἐπιφώνημα, ab ἐπιφώνεω, acclamo; ex ἐπὶ ἔφωνέω, clamato. Th. φωνή, vox.

cum rei narratæ, aut probatæ, velut coronis adjicitur, pronunciatum ex superioribus expressum. Ut,

Adeo à teneris assuescere multum est.
Virg. 11. Georg.

2 ΑΤΤΗΣΙΣ est, cum utimur verbo excedente rei magnitudinem. Cap. 20.

Ut apud Ter. *Sacrilega & venefica*, pro improba: *scelus* pro errato.

3 ΤΑΠΕΙΝΩΣΙΣ sive 4 ΜΕΙΩΣΙΣ est, cum verbo humiliore, quam pro re, utimur.

Ut cum *attigisse* eum dicimus, qui vulneravit. Sic *erratum*, pro scelere; *severus*, pro crudeli.

5 ΠΑΡΑΛΕΙΨΙΣ est, cum præterire nos velle dicimus, quod interim in transcurfu dicimus.

Cic. pro Cluent: *Mitto illam primam libidinis injuriam, mitto nefarias generi nuptias, mitto cupiditate matris expulsam matrimonio filiam,*

C 3 I N-

- 1 Coronis est summitas seu apex alicujus rei, velut montis aut structura alicujus. Coronis per transl. accipitur pro quovis sine ἔ ultima manu rei impositâ: sive etiam pro eo, quod rei absoluta, ornatus magis quam necessitatis ergo, accidit.
- 2 Αὐξήσις, augmentatio, auctio ab αὐξάνω, augeo, fut. αὐξήσω, prat. ἠύξηκα. Th. αὐξω, augeo.
- 3 Ταπεινώσις, humiliatio, à ταπεινῶω, humilio. Th. ταπεινός, humilis.
- 4 Μείωσις, minutio, diminutio: à μείωω, minuo, diminuo: à μείων, gen. ενος, δ, ἡ, comp. irregul. à μικρός, parvus.
- 5 Παράλειψις, prætermissio, præteritio: à παραλείπω, prætermitto, omitto, i. e. silentio prætereo: ex παρὰ ἔ λείπω, linquo.

INCREMENTUM est, cum velut gradibus quibusdam pervenitur ad summum.

Facinus est vincire civem Romanum, scelus verberare, prope parricidium necare: quid dicam in crucem tollere? Cic. pro Rnb.

1 ΠΕΡΙΦΡΑΣΙΣ est, qua rem unam multis ambimus verbis.

* In Ju-
gurth.
Cap. 22. Ut, *Romanæ eloquentiæ parens*, pro Cicerone, item, *Ire ad requisita naturæ*. Sallust.*

2 ἘΚΦΩΝΗΣΙΣ sive *Exclamatio*, est oratio in qua interjectio expressa, aut intellecta, indicat animi affectum. Unde & pronuntiatio intenditur ad significandam rei magnitudinem.

Ut pro Marcello: *O clementiam admirabilem, atque omni laude, prædicatione, literis, monumentisque decorandam!*

Cic. in Pisonem: *O scelus! ô pestis! ô labe!*

3 ἈΠΟΡΙΪΑ sive *Dubitatio* est, cum dicimus, nescire nos, quid dicere, vel agere debeamus.

Cic. pro Ligario: *Itaque, quò me vertam, nescio.*

* 3. Æn. Virg. * *Eloquar, an fileam?*

ἘΠΙ-

1 Περιφρασις, circumloquutio: à περιφράζω, circumloquor: ex περι ἔφραζω, loquor, dico.

2 Ἐκφωνησις, ab ἐκφωνέω, exclamo, ex φωνέω, voco, Τβ. φωνή, vox.

3 Ἀπορία ab ἄπορος, invidus: item hebes, inops consilii, ex a privo. ἔφ πρόσ, ὁ, meatus, à prat. med. τέπορα verbi πείρω, transeo. Qui enim dubitat, ei non patet via, per quam transeat ad id, quod intendit.

IN 8/ si lium unicum ad oles centum habeo ap
quid dixi me habere imo habeo chroma det 933 Henry
ergo ego sum vita dubius tu fortitudo illa
incubandam nostri nescia tempus agis
non agis affirmo licet hoc carissima nobis
tempus agi sine me non nisi tuis te tibi lib 3 Ordo F 25

1 ἘΠΙΑΝΟΨΕΙΣ, sive *Correctio*, est, quæ tollit id, quod dictum est, & pro eo, quod magis idoneum videtur, reponit.

Cic. * *Quas ille leges, si modo leges nominandæ, ac non faces urbis, & pectus Reipubl.* * Pro Mil.

2 ἈΠΟΣΙΩΨΗΣΙΣ, sive *Reticentia*, est cum ita abrumperetur oratio, ut vix appareat, quid dicturus quis fuerit. Virg. 1. *Æn.*

Quos ego: sed motos præstat componere fluctus.

SERMOCINATIO propriè est: cum sermo affingitur personæ, quæ præsentis sit instituti.

Cujusmodi sunt orationes multæ apud historicos & poëtas.

3 ΠΡΟΣΩΠΟΠΟΙΪΑ, sive *Personæ effictio*, est cum rebus mutis sermonem tribuimus, aut vita defunctos, tanquam vivos, aut absentes etiam, tanquam præsentis, loquentes inducimus.

Ut cum apud Cic. pro Cælio, *Appius Cæcus* excitatur, ad *Clodiam*, ob libidinem, objurgandam.

C 4

ἘΡΩ.

1 Ἐπιανώψις, ab ἐπανορθώω, corrigo: ex ἐπὶ ἔκ ἀνορθώω, rursus erigo: item corrigo: ex ἀνά ἔκ ὀρθώω, erigo, rectum facio. Th. ὀρθός, rectus.

2 Ἀποσιώπησις, ab ἀποσιώπηω, reticeo: ex ἀπὸ ἔκ σιωπῆω, taceo.

3 Προσωποποιία, persona effictio, sive factio: comp. ex πρόσωπον, persona, ἔκ ποιέω facio: πρόσωπον αὐτεμ ex πρὸς ἔκ ὤψ, oculus, Th. ὀπτομαι, video.

1 ἘΡΩΤΗΜΑ seu *Interrogatio*, est, quando, ubi recta oratione uti liceat, sermonem inflectimus. Virg. Ecl. III.

Nonne ego te vidi, Damonis, pessime, caprum

Excipere insidiis?

2 ἈΠΟΣΤΡΟΦΗ est, cum sermonem aliò avertimus, quàm instituta oratio requirit. Cic. pro Milon.

Vos enim, Albani tumuli, atque luci, vos, inquam, imploro atque obtestor.

1. *Æn. Musa, mibi causas memora, Atque hæc de Schematibus, quibus Inventio exornatur.*

Sequuntur SCHEMATA,
Quæ ornant dispositionem.

Cap. 22. 3 **M**ETAΒΑΣΙΣ, sive *Transitio*, est, cum inferitur aliquid orationi, ut ab eo, quod diximus, transgrediamur ad illud, quod superest.

* pro l. Cic. * *Quoniam de genere belli dixi, nunc*
ge Manil. *de magnitudine pauca dicam.*

* 2. Ge. Virg. *
org. *Hactenus arborum cultus, & sidera cæli,
Nunc te, Bacche, canam.*

ἌΠΟ-

1 Ἐρώτημα, ab ἐρωτάω, interrogo.

2 Ἀποστροφή, aversio: ab ἀποστρέφω, avertio: ex ἀπό, & στρέφω, verto.

3 Μετάβασις, ab μεταβαίνω, transgredior, transeo: ex μετά & βαίνω, gradior.

ἡ ἈΠΟΔΙΨΙΣ, sive *Rejectio*, est, cū aliquid in alium locum, vel tempus, rejicitur.

Cicero pro lege Manilia: *Sed de Lucullo dicam alio loco* &c.

REVOCATIO est, cū, quia longiores aliqua in re fuerimus, orationem ad principium revocamus.

Ut, *Hac de re quid attinet dicere? erit alius opportunior dicendi locus.*

DE COMPOSITIONE.

COMPOSITIO est idonea verborum sententiarumque structura. Lib. 5.
Cap. 1.

Complectitur ea juncturam, ordinem, periodum, & numerum.

JUNCTURA præstat, ut oratio sit lenis & mollis; aut sonora ac grandis.

Atque hic præcipitur, ut caveatur crebra vocalium concursio; ejusdem literæ, vel syllabæ in initio aut fine frequentatio; continuatio plurium syllabarum brevium vel longarum.

ORDO exigit, ne inconcinna fiat verborum trajectio: item, ut crescat oratio, nec graviori id, quod levius est, subjiciamus: item, ne turbetur naturalis ordo; eoque potius dicamus, *viros, ac sæminas; diem ac*

C 5

no.

ἡ Ἀποδιψίς, ab ἀποδιώκω expello ex aliquo loco; ex ἀπὸ δὲ διώκω, expello.

noctem; ortum, & occasum; quam ordine inverfo.

Cap. 1.

PERIODUS, juxta Ciceronem, est oratio in quodam quasi orbe inclusa procurrens, quoad infistat in absoluta sententia.

Estque vel simplex, vel duorum, vel trium, vel summum quatuor membrorum: qualis illa pro Cæcina: *Si quantum in agro, locisque desertis, audacia potest; tantum in foro, atque in judiciis, impudentia valeret: non minus in causa cederet Aul. Cæcina Sex. Æbutij impudentiæ; quam tum in vi facienda, cessit audaciæ.*

Periodi partes aliæ sunt majores quæ Græcis κῶλα, Latinis *membra* dicuntur: aliæ minores, quæ Græcis κῆματα, Latinis vocantur *incisa*.

Sed, contrà quam apud Grammaticos fit, si comma fuerit longum, ut, si septem syllabas excedat, colon nominatur: & colon, si fuerit breve, ut, si minus sit, quam septem syllabarum, commatis nomen accipit.

Cap. 2.

NUMERUS Ciceroni est modus quidam orationis, qui è permixtis & confusis pedibus, & temporum, quibus constant, aptâ ratione nascitur.

Numerus hic diversus est à poëtico, à quo abhorret orator. Ac multum observatur in principiis; minus in mediis; potissimum verò in clausulis.

Ad-

Adhibetur autem hic aurium iudicium, sed præstantium oratorum lectione firmatum.

Atque ut negligentia, ita cura nimis anxiosa vitanda est.

D E T R I P L I C I C H A R A C T E R E.

QUæ hæcenus diximus, universè respiciunt Elocutionem. Nunc videamus, ut ea variet pro materia diversa. Cap. 4.

Est enim triplex dicendi CHARACTER: magnificus, sive sublimis: humilis, sive tenuis: mediocris, sive æquabilis.

SUBLIME dicendi genus potissimum locum habet in rebus magnis. Ut de DEO ac Repub. unde in rebus heroicis, ac tragicis, præcipuè adhibetur.

Constat gravium, & sublimium verborum ampla atque ornata structura. Metaphoras petit à rebus grandibus: Schemata adhibet vehementiora, ut exclamationes, prosopopœias, apostrophas.

Affectibus ciendis idoneum est.

Vitium ejus est, si *turgidum* sit, & inflatum, vel insolentia horridum.

Contra **HUMILE** genus convenit rebus tenuibus. Ac contentum est verborum proprietate, metaphoris usitatis, item acuminè, Cap. 5.
§. 1.

44 ELEMENTA RHETORICA.

ne, ac lepôre. Sententiarum schemata parcius usurpat, abstinet amplificationibus, insignioribus numeris, & periodis accuratioribus.

Præcipuè adhibetur in epistolis, & disputationibus philosophicis.

Videndum autem ne neglectu nimio fiat *jejunum*, & exsangue.

Cap. 5.
§. 15. Genus MEDIUM, seu mediocre, in rebus mediis usurpatur. Estque humiliter sublimi; sed sublimius humili: eoque nec vehementiora illa schemata amat; nec infimam sequitur dicendi rationem.

Hic imprimis conveniunt paria paribus, contraria contrariis reddita, & casus in exitu similes; & hujus generis alia.

Vitium ejus est *fluctuans* & incertum: quomodo vocatur, si nunc humile genus fugiens, nimis assurgat; nunc tumidum atque inflatum vitans, humi serpat.

Hactenus de Elocutione. Superest postrema Rhetorices pars: quæ est Pronuntiatio.

F I N I S.

AU-

AUDOMARI TALÆI R H E T O R I C Æ

L I B E R

DE PRONUNTIATIONE

C A P U T I.

De præstantia pronuntiationis.

❖❖❖❖❖ LOCUTIONIS (quæ prima pars facta est ar-
 ❖❖❖❖❖ **E** ❖❖❖❖❖ tis Rhetoricæ) præcepta in tropis & fi-
 ❖❖❖❖❖ ❖❖❖❖❖ guris exposita sunt: veniamus ad Pro-
 ❖❖❖❖❖ ❖❖❖❖❖ nuntiationem, partem alteram institutæ
 artis doctrinæ. *Pronuntiatio* est apta elocutionis
 enuntiatio. Hanc partem Rhetoricæ artis Aristote-
 les primus animadvertisse videri voluit, viresque
 maximas habere docuit exemplo histrionum, qui-
 bus agentibus, poëmata longè gratiora sint, quam si
 Poëtæ ipsi pronuntiarent. Tullius vero Oratorio
 tertio, cum de elocutionis ornamentis dixisset: *Sed
 hæc ipsa* (ait) *omnia perinde sunt, ut aguntur:
 actio in dicendo una dominatur: sine hac sum-
 mus orator esse in numero nullo potest; mediocris
 hac instructus, summus sæpe superavit.* Huic
 primas dedisse Demosthenes dicitur, cum rogaretur
 quid in dicendo esset primum: huic secundas, huic
 ter-

tertias. Quo mihi melius etiam illud ab Æschine dictum videri solet, qui cum propter ignominiam iudicii cessisset Athenis, & se Rhodum contulisset, rogatus à Rhodiis, legisse fertur orationem illam egregiam, quam in Ctesiphontem contra Demosthenem dixerat: quâ perfectâ, petatum est ab eo post-ridie, ut legeret illam etiam quæ contrâ à Demosthene pro Ctesiphonte edita. Quam cum suavissima & maxima voce legisset, admirantibus omnibus; *Quanto (inquit) magis admiraremini, si audissetis ipsum?* Ex quo satis significavit, quantum esset in actione, qui orationem eandem aliam esse putaret actore mutato? Et certè infantes, actionis dignitate, eloquentiæ sæpe fructum tulerunt: & discreti, deformitate agendi multi infantes putati sunt. Cujus rei magnum argumentum Hortensius est, diu princeps oratorum, postea æqualis Ciceroni, perpetuo autem secundus: cuius tamen scripta tam longè abfuerunt ab illa vivæ eloquentiæ fama, ut appareret, aliquid placuisse eo dicente, quod postea legentes non invenerint. Quamobrem in hanc imprimis Rhetoricæ partem omnia illa Platonis Aristotelisque probra justissime conferentur: omnesque *ὑποποιτίας, κομμάσεως, κολακείας, γοητείας, ψυχαγωγίας*, insidiæ in hac una parte reperientur. Artis tamen hujus tantæ magistri nobis desunt, Phanascus, Scenicus histrio, Lanistæ, Phalæstricus, Demosthenes & Cicero, id est, verus orator, cuius exemplo eloquentiæ discipulus exercitatur. Itaque tantò majore industriâ hic opus est: quia magistri illi vivi nusquam

quam sunt, tantumque picti in libris vix apparent.

C A P U T II

De moderatione vocis.

Partes pronuntiationis duæ sunt: vox unde *pronuntiatio*, & gestus, unde *actio* dicitur. Atque harum partium altera ad aures, altera ad oculos attinet: per quos duos sensus, ad animum omnis ferè cognitio pervenit. Sed de voce potius, cujus bonitas optanda quidem nobis est primum: deinde, quæcunque ea fuerit, tuenda & exercenda: sic ut omnia quæ proferentur sono vocis, rebus quæ dicuntur, accommodato proferantur. Vocis autem unum est generale præceptum, ne sit gravissima, neve acutissima. Nam submisso illo murmure debilitatur omnis intentio: contra autem dicere omnia clamosè, insanum est. Itaque in intermediis interim subimumque spatiis est consistendum. *Atque ad vocem obtinendam (ait Tullius) nihil est utilius, quàm crebra mutatio: nihil perniciosius quam effusa sine intermissione contentio. Quid ad aures nostras, actionis suavitate, quid est vicissitudine & varietate & continuatione?* Itaque ad hanc vocis moderationem Gracchus tantam scientiam & diligentiam adhibuit, ut servum Erycinum literatum hominem & peritum, post se occulto loco haberet, qui concionanti inflaret eburneola fistula sonum, quo illum aut remissum excitaret, aut à con-

contentione revocaret. In omni quippe. voce est quiddam medium, sed suum cuique voci: hinc gradatim ascendere vocem, utile & suave est. Nam à principio clamare; agreste quiddam est, & illud idem ad firmandam vocem est salutare. Deinde est quiddam contentions extremum, quod tamen inferius est, quàm acutissimus clamor: quo te fistula progredi non sinet: & tamen ab ipsa contentione revocabit. Est item contra quiddam in remissione gravissimum, quo tanquam sonorum gradibus descenditur. Hæc varietas & hic per omnes sonos vocis cursus & se tuebitur, & actioni afferet suavitatem. Sed fistulator domi relinquendus, sensus hujus consuetudinis ad usum deferendus. Ista est æquabilitas, cui contrariam *μονοτονίαν* Quintilianus cum Cicerone valde item fugiendam censet. Sed enim vocalis hujus varietatis moderatrix esse debet animi cogitatio. Hæc enim summa causa est pronuntiationis, ut vox sit animi interpret & nuntia. Sunt enim voces, ut nervi in fidibus: atque ita sonant, ut à motu animi sunt pulsæ.

C A P U T III.

De voce in singulis verbis.

Ratio igitur vocis erit in singulis verbis, vel in tota sententia. De verborum autem singulorum pronuntiatione ita Quintilianus præcipit: *Propinamus nobis (ait) illud Ciceronis in oratione nobilissi-*

lissima pro Milone principium. Nonne ad singulas pene distinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quasi vultus mutandus est? Et si vereor (judices) ne turpe sit pro fortissimo viro dicere incipientem timere. Etiam si est toto proposito contractum atque summissum, quia & exordium est, & sollicitum exordium: tamen fuerit, necesse est, aliquid plenius & rectius, dum dixit Pro fortissimo viro: quàm cum: Et si vereor: &, Turpe sit: &, timere. Jam secunda respiratio increseat oportet, & naturali quodam conatu, quo minus pavide dicimus, quæ sequuntur, & quo magnitudo animi Milonis ostenditur, Minimeque deceat, cum Titius Annius ipse magis de Republicæ salute, quàm de sua perturbetur. Deinde quasi objurgatio sui est; Me ad ejus causam, parem animi magnitudinem afferre non posse. Tum invidiosiora: Tamen hæc novi judicii nova forma terret oculos. Illa vero jam pene apertis (ut ajunt) tibiis: Qui quocunque inciderint veterem consuetudinem fori, & pristinum morem judiciorum requirunt. Nam sequens latum etiam atque fufum est. Non enim coronâ confessus vester cinctus est, ut solebat. Quod notavi, ut appareret, non solum in membris causæ, sed etiam in articulis esse aliquam pronuntiandi varietatem: sine qua nihil neque majus neque minus est. Hæc Quintilianus de pronuntiatione singularum vocum: in qua troporum genera, si qua sunt actiuosa, reluceant necesse est.

D

Non

Non enim aliter Ironia, neque Metaphora illustrior
& animosior intelligeretur.

C A P U T IV.

De Cantico vocis.

Sequitur pronuntiatio totius sententiæ, in qua figuræ omnis generis affectusque comprehenduntur. Figuræ autem verborum cum totæ sint in numerosis dimensionibus aut repetitionibus, continent illum sine dubio cantum, de quo Tullius & Fabius: *Est* (ait in Oratore Tullius) *in dicendo etiam quidam cantus obscurior, non hic è Phrygia, & Caria Rhetorum epilogus, pene canticum: sed ille quem significat Demosthenes & Æschines, cum alter alteri objiciat vocis flexiones. Dicit plura etiam Demosthenes, illumque sæpe dicit voce dulci & clara fuisse.* Hæc Tullius: Sequentia Fabius cum de quodam cantico dixisset: *Tales sunt* (ait) *illæ inclinationes vocis, quas invicem Demosthenes atque Æschines exprobrant: non ideo improbandæ: cum enim uterque alteri objiciat, palam est utrumque fecisse. Nam neque illa per Marathonis, & Platearum, & Salaminis propugnatores recto sono juravit: neque hic Thebas sermone deflevit.* Hæc Fabius. Unde cantum quendam orationis de vocis flexione & suavitate adhibitum ab oratoribus intelligimus: qui sanè totus est in
illis

illis verborum figuris. Sed tamen etiam cantus ipse permiscetur cum cæteris sententiarum figuris, cumque totis animi affectibus.

C A P U T V.

De vocis intentione & remissione.

SED tamen ratio intendendæ & remittendæ vocis in oratione tota, quæ est in verbis singulis, profodia est. Acutæ exemplum est pro Lig. *Vide, Cæsar, quam non reformidem, quanta lux tuæ liberalitatis & sapientiæ mihi apud te dicenti oboriatur. Quantum potero, voce contendam, ut hoc populus Romanus exaudiat. Suscepto bello, Cæsar, gesto etiam magna ex parte, nulla vi coactus iudicio meo de voluntate ad ea arma profectus sum, quæ erant sumpta contra te.* Et hanc Orator ipse contentionem vocis prædixit, est acuminis diversa vox, & penè extra organum, cui Græci nomen amaritudinis dederunt, supra modum ac pene naturam vocis humanæ acerba: ut cum populus acclamatione adversa, Ciceronem pro Rabirio agentem turbaret: *Nilil (ait) me clamor iste commovet, sed consolatur, cum indicat esse quosdam cives imperitos, sed non multos. Nunquam (mibi credite) populus Romanus hic, qui silet, Consullem me fecisset, si vestro clamore perturbatum iri arbitraretur. Quanto jam levior est acclamatio? Quin continetis vocem, indicem stultitiæ vestræ?*

testem paucitatis? Prima illa sunt lentiora: postrema vocis amaritudinem illam habent. Exemplum gravis & plenæ vocis est Philip. 2. *Si inter cœnam in tuis immanibus poculis accidisset, quis non turpe duceret? In cœtu vero populi Romani, publicum negotium gerens, magister equitum, cui ructare turpe esset, is vomens, frustis esculentis vinum redolentibus gremium suum, & totum tribunal implevit.* In redditione collationis producenda sunt omnia, trahendæ vocales, aperiendæ fauces; quo major quàm antea fœditas exprimatur. Vocis autem circumflexæ & moderatæ exemplum est pro Lig. *Quid enim, Tubero, tuus ille districtus in acie Pharsalica gladius agebat? cujus latus ille micro petebat? qui sensus erat armorum tuorum? quæ tua mens? oculi? manus? ardor animi? quid cupiebas? quid optabas?*

CAPUT VI.

De voce Affectuum.

ATque hæc communia affectuum ferè omnium, specialia quædam sunt in singulis affectibus, quorum pulsus tactumque voces exprimunt. Itaque in alio affectu, vocis aliud genus est. Qua de re jam ante Aristotelem Trasymachus ἐν τοῖς Ἐλέοις quædam præceperat; nec Aristoteles primus videtur id animadvertisse, præsertim, cum ab eo Thrasymachus hac de re appelleretur. In miseratione igitur

tur vox erit flexibilis, plena, interrupta, flebilis: ut in illo Gracchanæ orationis loco: *Quo me miser conferam? quo vertam? in Capitoliumne? at fratris sanguine redundat: an domum? matremne ut miseram lamentantemque videam & abjectam?* Quæ à Graccho Tullius ait acta sic esse oculis, voce, gestu, inimici ut lachrymas tenere non possent. In iracundia vox contraria est, acuta, incitata, crebro incidens. Phil. 2. *O præclaram illam eloquentiam tuam, cum es nudus concionatus? Quid turpius? quid foedius? quid suppliciiis omnibus dignius, num exspectas dum te stimulis fodiam? Hæc te, si ullam partem habes sensus, lacerat, hæc te cruentat oratio. Vereor ne imminuam summorum virorum auctoritatem & gloriam: dicam tamen dolore commotus: Quid indignius, quam vivere eum qui imposuerit diadema, cum omnes fateantur jure interfectum esse qui abjecerit? Talem vocem requirit reticentia illa:*

Jam cœlum terramque meo sine numine venti, &c.

In metu & verecundia contractus & hæsitans sonus est. Terent.

Totus, Parmeno, tremo horreoque, postquam aspexit banc.

Talis vox Ciceronis fuit in plerisque exordiis, ut pro Dejotaro etiam significatur: *Cum in omnibus*

caussis gravioribus C. Cæsar, initio dicendi commoveri soleam vehementius, quàm videtur vel usus, vel ætas mea postulare: tum in hac causa ita me multa perturbant, ut quantum mea fides studii mei asserat ad salutem Regis Deiotari defendendam, tantum facultatis timor detrahat. In voluptate, tenerum, lene, effusum, hilaratum vocis genus optatur. Qualis est illa Æneæ, pictum in tapetis Trojæ excidium intuentis:

Constitit, & lachrymans, Quis jam locus (inquit) Achate?

Quæ regio in terris nostri non plena laboris?

*En Priamus: sunt hic etiam sua præmia laudi:
Sunt lachrymæ rerum, & mentem mortalia tangunt.*

Solvemetus: feret hæc aliquam tibi fama salutem.

Dolor sine commiseratione, grave quiddam & imo pressu ac sono obductum requirit. In Pison. *Meministine cœnum, cum ad te quinta fere hora cum C. Pisone venissem, nescio quo è gurgustio te prodiere, involuto capite solcatum? & cum isto ore fœtido teterrimam nobis popinam inbalasses, excusatione te uti valetudinis, quod diceret vinolentis te quibusdam medicamentis solere curari; quam nos causam cum accepissemus (quid enim facere poteramus?) paulisper stetimus in illo ganearum tuarum nidore atque fumo, unde tu nos cum improbiissime respondendo, tum turpissime eructando*

do ejecisti? In blandiendo, fatendo, satisfaciendo, rogando, levis vox & submissa est. Æneid. 4.

*Mene fugis? per ego has lacrymas dextram-
que tuam, te*

(Quando aliud mihi jam miseræ nil ipsa reliqui)

Per connubia nostra, per inceptos hymenæos:

Si bene quid de te merui, fuit aut tibi quidquam,

Dulce meum, miserere domus labentis, & istam

Oro (si quis adhuc precibus locus) exue mentem.

Atque hæc de vocis & in singulis verbis & in totis affectibus moderatione, ad quam exercendam, optimum esse censet Fabius, ediscere quàm maximè varia, quæ flexus omnes habeant, eaque quotidie ita dicere, ut agimus, ut simul in omnia paremur. Sic Cicero vitium huic moderationi contrarium emendavit. Omnia enim sine remissione, sine varietate, vi summa vocis & totius corporis contentione dicebat. Sed, peragrata Græcia & Asia, omnium generum Rhetoribus auscultatis, & ad hoc remedium adhibitis, tandem non modo exercitior, sed prope mutatus rediit. Medicina tamen ista continuata est diutius, ut à cæna post Solis occasum frictions & certorum spatiorum inambulationes tenerentur. Recreandæ vocolæ causa necesse est mihi ambulare: scribit jam ætate gravis ad Atticum. Quint. huc adjungit unctiones, temperantiam Veneris & victus.

CAPUT VII.

De præstantia actionis.

HActenus de voce: actionis lex & gestus super-
 est, (quam Quintil. *chironomiam* appellat)
 virtutis multò majoris quàm ulla vox esse possit. In
 iis enim omnibus, quæ sunt actionis, inest quædam
 vis à natura data: quare etiam hac imperiti, hac
 vulgus, hac denique barbari maxime commoventur:
 verba enim neminem movent, nisi eum, qui ejus-
 dem linguæ societate conjunctus est: sententiæque
 sæpe acutæ, non acutorum hominum sensus præter-
 volant. Actio, quæ præ se motum animi fert,
 omnes movet: iisdem enim omnium animi motibus
 concitantur, & eos iisdem notis & in aliis agnoscunt,
 & in se ipsis judicant. Argumento magno est Pan-
 tomimus, qui solo gestu, sine voce, omnia spectan-
 tibus significat: ut gestus in tanta per tot gentes lin-
 guarum diversitate, tanquam communis hominum
 sermo esse videatur: imò verò etiam bestiarum, quæ
 signis affectus suos enuntiant: quin etiam rerum ina-
 nimatarum: sic enim picturæ & imagines tacitè lo-
 quuntur. Itaque gestus, sermo corporis & eloquen-
 tia rectè à Cicerone nominatur: in eoque summum
 studium duobus summi oratores Demosthenes & Cicero
 posuerunt. Demosthenes speculum grande intuens,
 componebat actionem & gestum corporis: & quam-
 vis fulgor ille sinistras imagines redderet: suis de-
 mum

num oculis, quod efficeret, credidit. Quin etiam Satyrum histrionem ad eas artes magistrum adhibuit. Et Cicero histrionibus quoque hujus doctrinæ magistris, Roscio Comædo, & Æsopo Tragædo usus est. Chironomiam verò Quintilianus auctor est, ab heroicis usque temporibus repetitam, ab ipso etiam Socrate probatam, à Platone quoque in parte civilium positam virtutum. Quare nec Aristoteles primus id animadvertit.

C A P U T V I I I .

De Gestu totius corporis.

LEx una hic summa est, ut omnes vocis flexiones subsequatur gestus, non hic verba exprimens Scenicus, sed universam rem & sententiam non demonstratione, sed figuratione declarans, laterum inflexione hac forti & virili, non ab scena & histrionibus, sed ab armis, aut etiam à palæstra. Trunco igitur totius corporis orator se ipsum moderetur, & virili laterum flexione, gestumque magis ad sensus, quam ad verba accommodet. Motus gesticulatorius ridiculus est. Sextus Titius tam solutus & mollis in gestu fuit (sicut est in Bruto) ut saltatio quædam nasceretur, cui *Titius* nomen esset; & Hortensius, tanquam histrio appellatus gesticularia Dionysia, notissimæ saltatriculæ nomine, ut apud Gellium est, & nominatim à Cicerone dictum, in motu & gestu plus artis habuisse, quàm esset oratori satis. Sed in his

immoderatum studium reprehenditur; status verò corporis sit secundum naturam erectus & excelsus. Etenim Natura

*Os homini sublime dedit, cœlumque tueri
Fussit, & erectos ad sydera tollere vultus.*

Contraria autem nutatio & vacillatio, quàm indecora fit, Curionis motus ille argumento est, quem Julius (ut est in Bruto) in perpetuum notavit, cum ex eo in utramque partem toto corpore vacillante quæsit quis loqueretur è lintre: & Q. Sicynius, homo impurus, sed admodum ridiculus: *Is cum Trib. pleb. Curionem & Octavium Coss. produxisset, Curioque multa dixisset sedente Cn. Octavio collega, qui devinctus erat fasciis, & multis medicamentis, propter dolorem artuum, delibutus: Nunquam (inquit) Octavi, collegæ tuo gratiam referes, qui nisi se suo more jactavisset, hodie te istic muscæ comedissent.*

C A P U T IX.

De Gestu capitis, frontis & oculorum.

ATque hæc de corporis universi gestu: partium item sua quædam ratio est: & quidem præcipua capitis, cum illo corporis statu consentientis. Demisso capite humilitas & modestia significatur: & hoc gestu Poëta verecundiam reginæ exprimit Æneid. I.

Tum breviter Dido vultum demissa, profatur.

Eun-

Eundem modestiæ gestum proponit Homerus Ulyssis exemplo, quem dicit stetitisse oculis in terram defixis, immotoque sceptro, priusquam illam eloquentiæ procellam effunderet: eoque gestu par est Ciceronis timorem in principiis significatum esse: quin etiam id testificatur oratione illa; *Cum in omnibus causis, C. Cæsar, &c.* Aspectus vertitur eodem, quò gestus corporis: exceptis, quæ aut damnanda, aut removenda sint, ut videamur averfari. *Æneid.*

--- *Dii talem terris avertite pestem Æneid. 1.*

Haud equidem tali me dignor honore.

Solo tamen capite gestum facere, aut frequenter facere, vitiosum scenicis doctoribus visum est: frontem ferire in dolore, Ciceroni videtur oratorium, Fabio autem scenicum. Sed in ore ac vultu sunt omnia: in eo autem ipso dominatus est omnis oculorum. Vultus autem imago est animi, indices oculi. Quare cum effeceris, nequid ineptum aut vultuosum sit, tum oculorum magna debet esse moderatio: qui quot animi motus sint, tot significationes, & commutationes habent. Tullius in Pisone cavillatur oculorum motum: *Cum esses interrogatus (ait) quid sentires de consulatu meo: gravis auctor Calatinus, credo, aliquis aut Africanus, aut Maximus, & non Cæsonius semiplacentinus, Calventius: respondes, altero ad frontem sublato, altero ad mentum depresso supercilio, crudelitatem tibi non placere.* Qualis illa nimirum comici patris interim concitati, interim lenis persona est: similis enim est

est inæqualitas. Narium, labiorum, menti, cervicum, humerorum vitia magis notantur. Humeros jactabat Demosthenes, sed hoc vitium ita dicitur emendasse, ut cum in angusto quodam pulpito stans diceret, hasta humero dependens immineret: ut si calore dicendi vitare id excidisset, offensatione illa commoveretur.

C A P U T X.

De Gestu brachii, manus, digitorum.

AT brachium procerius projectum, quasi quoddam telum orationis est, continuosque ac decurrentes locos maximè decet, & cum speciosius quiddam uberiusque dicendum est: sicut illud, *Saxa atque solitudines voci respondent*: exspatiatur id latus, & ipsa quodammodo se cum militari isto gestu fundit oratio. Sinistrum verò brachium, si quid eo agendum sit, eo usque allevandum est, ut quasi normalem angulum faciat: Manus autem minus arguta, digitis subsequens verba, non exprimens, tantum potest, ut sine hac trunca videatur actio. Nam cæteræ partes loquentem adjuvant: manus prope ipsa loquitur. Hinc Persianum illud Satyr. 4.

*Ergo ubi commota seruet plebecula bile:
Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ,
Majestate manus.*

Sinistra autem sola nunquam gestum facit: dextræ sese frequenter accommodat. Sic junctis manibus ad-

addubitatio illa Gracchana agenda est. *Quo me miser conferam, &c.* Quantus verò sit junctarum manuum gestus, exemplum Poëtæ demonstrat Æneid. I.

*Ingemit, & duplices tendens ad sidera palmas,
Talia voce refert: O terque quaterque beati,
Queis ante ora patrum Trojæ sub mœnibus altis,
Contigit oppetere! --*

Hic Poëta gestum præmonstravit. Manus verò complodere, est scenicum. Atque hæc de universa manu: in cujus digitis singularis gestus quidam est: atque ille inprimis maximè communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicatis tribus, duoque medii sub pollicem veniunt: & gestus est instantior, & tribus pollice præssis, index ille (quò Crassum in exprimendo animi dolore atque impetu scienter usum significat Antonius) explicare solet: Is in exprobrando & indicando (unde ei nomen est) alternata ac spectante humerum manu paulum inclinatos affirmat: versus in terram urget: aliquando pro numero unitatis est. Est autem & ille verecundæ orationi aptissimus, quo quatuor primis leviter in summum coëuntibus digitis, non procul ab ore, aut pectore fertur ad nos manus, & deinde prona ac paululum prolata laxatur. Quintilianus credit hoc modo cœpisse Demosthenem in illo pro Ctesiphonte timido summissoque principio: sic item formatam Ciceronis manum, cum diceret: *Si quid est in me ingenii (judices) quod sentio, quam sit exiguum, &c.* At-

Atque digitorum gestus tam insignis est: vetat tamen Tullius, ne ullæ sint argutiæ digitorum, ne ad numerum cadat articulus. Fit & ille habitus, qui pacificator in statuis solet esse, qui inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure protenso, manum infesto pollice extendit: qui quidem maximè placuit iis, qui se dicere sublata manu jactabant.

C A P U T XI.

De Gestu pectoris, femoris, pedis.

IN cæteris vitia ferè notata sunt: ut pectus ac ventrem projicere: cædere etiam pectus, Fabio scenicum est. At femur ferire (quod Athenis primus fecisse creditur Cleon) usitatum, & indignatos decet, & excitat auditorem. In pedibus verò status & incessus observatur. In dextrum ac lævum latus vacillare, alternis pedibus insistendo ridiculum est. Supplicatio tamen pedis in contentionibus & incipiendis & finiendis est opportuna. Incessus permissus est oratori; sed rarus, & tantùm in causis publicis, ubi suggestum amplum & spatiosum est: ubi etiam multi sunt iudices: proindeque in senatu, ubi plures, & in concione, ubi longè plurimi. Discursare tamen ineptissimum: urbaneque Flavius Virginius interrogavit de quodam suo Anti-sophista, quot millia passuum declamasset.

Atque hæc de corporis gestu, qui magnis Oratoribus instrumentum eloquentiæ prorsus admirabile fuit:

fuit: quin adversus oratores, hujus ipsius artificii fastidiosos contemptores, argumentum hinc sumptum est. Nam cum Tullius adversus Callidium, hæresis illius oratorem diceret, pro argumento refutationis posuit, quod veneni sibi comparati causam tam solute egisset, tam leniter, tam oscitanter, tam sine corporis gestu. *Tu, Marce Callidi, inquit, nisi fingeres, sic ageres? præsertim cum ista eloquentia; alienorum hominum pericula defendere acerrime soleas, tuum negligeres? ubi dolor? ubi ardor animi? qui etiam ex infantium ingeniis elicere voces & querelas solet? nulla perturbatio animi, nulla corporis: frons non percussa, non femur: pedis (quod minimum est) nulla suppositio. Itaque tantum absuit, ut immares nostros animos, somnum isto loco vix tenebamus.* Sic Tullius Callidium in ipso foro, tanquam in aliquo Rhetoricæ ludo condiscipulum, non satis in arte quam profiteretur attentum, & consideratum, vellicavit.

F I N I S.

A

Aitiologia 33
 Allegoria 20
 Amphicoonosis 33
 anadiplosis 27
 Anaphora 26
 Antanaklasis 29
 anti metabolee 35
 anti phrasis 23
 anti theton 36
 antonomasia 19
 apodiosis 34
 Aporia 38
 aposiopesis 39
 Apostrophe 40
 Atyndetos 24
 atkismus 22
 auxesis 37

Dianoiad 30

Eikon 34
 Epiphoniasis 38
 Epiptosis 24
 Epanalepsis 27
 Epanodos 28
 Epanot hoois 39
 Epiptomema 36
 Epiptorid 27
 Epitrophe 27
 Episeutis 28
 Eroothemata 40
 Eregasia 26

I

Inornata 32
 Hypallagee 23
 Hyperbole 21
 Hypobolee 33

C

Catagresis 20
 Clarentismus 22

Incrementum 38
 Ironia 38

D

Dasyrmus 22
 Diatyposis 33

Klimax 28
 Litotes 19

153. P-10

